

Muziek- Wijzer

1.- Wat hoor je: in welke stijl is de muziek?

- ◆ Jazz, in welke stijltraditie?
- ◆ Klassiek, uit welke tijd?
- ◆ Popmuziek, wat voor stijl / genre?
- ◆ Mengeling van stijlen. Welke?
- ◆ Westers- Niet-westerse muziek, van welke oorsprong?
- ◆ Iets anders: benoem of beschrijf deze andere stijl....

Muziek is meestal in een bepaalde stijl geschreven. Vaak zegt dat iets over de tijd, context of de plaats van ontstaan. Soms ook iets over de bedoeling van de componist of de uitvoerende artiest of band. Het bepaalt vaak ook hoe je er naar 'moet' luisteren.

Binnen elke stijl zijn er natuurlijk weer onderverdelingen te maken. Bij jazz kan het bijvoorbeeld dixieland, bigband-jazz, bebop of free jazz zijn. Probeer zo mogelijk ook te benoemen tot welk 'subgenre' de muziek hoort. Soms is sprake van een mengstijl, bijvoorbeeld tussen pop en niet-westerse muziek.

Welke kenmerken vallen je van de stijl het meest op? Wat verwachtte je toen je naar het concert of de voorstelling ging? Geef aan waaraan is voldaan en waaraan niet. Wat heeft de meeste indruk gemaakt? Verwerk in je oordeel ook elementen uit de volgende blokken.

2.- Wat hoor je? Geef een karakterisering van de sfeer of stemming

- ◆ somber, angstig,
- ◆ dreigend, opruiend,
- ◆ plechtig, ceremonieel,
- ◆ vrolijk, opgewekt,
- ◆ rustig, rustgevend
- ◆ intiem, romantisch
- ◆ heftig,
- ◆ chaotisch, experimenteel
- ◆ mysterieus, religieus

Probeer weer te geven wat de muziek je 'doet'. De eerste indruk die de muziek op jou maakt. De gegeven stemmingen kunnen je daarbij op weg helpen. Hoe komt het dat de muziek deze uitwerking heeft? Is dat bewust bedoeld door de componist /uitvoerende artiest of band? Hoe bereikt hij of zij dat?

3.- Wat hoor je? Welk aspect van de muziek trekt veel aandacht?

- ◆ De melodie
- ◆ Het ritme
- ◆ Het tempo
- ◆ De klanksterkte
- ◆ De klankkleur of "sound"

In verschillende tijden staan verschillende aspecten van muziek op de voorgrond. Tot in de Barok is er meestal sprake van onafhankelijke melodielijnen (polyfonie); daarna zijn de samenklanken belangrijker (harmonie); in de twintigste eeuw is de klankstructuur een van de belangrijkste aspecten. Hoe is een melodie opgebouwd in coupletten en refreinen, hoe is de opbouw en combinatie in akkoorden?

In popmuziek speelt ritme een grote rol, maar de tekst verbindt zich weer met een melodie. Ieder muziekwerk bestaat uit hoofdzaken en bijzaken. Het is verhelderend om na te gaan wat in de door jou gekozen muziek de 'hoofdzaken' zijn. Op welke manier is het concert of de voorstelling opgebouwd? Denk aan afwisseling in snelle en langzame nummers, harde en zachte stukken, korte en lange. Zijn er gastoptredens? Hoe passen die erbij?

4.- Wat hoor en ervaar je? Luister je naar een concert 'real time' of naar een geluidsopname?

- ◆ live-concert: beschrijf de sfeer, aankleding en interactie met en reactie van het publiek.
- ◆ registratie concert op film of televisie: beschrijf wat je ziet.
- ◆ CD of andere geluidsdrager.

Tijdens een concert spelen veel dingen mee in de manier waarop je de muziek ervaart. Tijdens een popconcert is er een actieve interactie met het publiek (meeklappen, meezingen, 'we want more' etc). Bij een jazzconcert is het de gewoonte om na elke solo te applaudiseren, ook al is het stuk nog niet afgelopen. Tijdens een klassiek concert mag dit weer niet. Hoe zit dat bij jouw muziekstijl en idool? In wat voor ruimte vindt de voorstelling

plaats? Wat is het 'toneelbeeld' ? Denk aan theaterlijke middelen zoals decor, licht, geluid, kleding/make-up (grime), opstelling van de muziekgroep, orkest of solist op het podium. Wordt ver gebruik gemaakt van moderne media zoals film en video? Wat kun je zeggen van de fotografische middelen daarin?

5.- Wat hoor en zie je? Is de muziek onderdeel van een groter geheel?

- ◆ Opera, operette, toneel, musical,, [kijk eens terug naar de begrippen van PTA Theater].
- ◆ Film [neem de begrippen van PTA fotografie er nog eens bij].
- ◆ Ballet, dans. [kijk nog eens naar de vraagstellingen van verslag Dans].

Als de muziek een onderdeel van een groter geheel is, wordt ze uiteraard in sterke mate bepaald door dat geheel. Het ligt voor de hand om het verband tussen de muziek en de handeling, de tekst en de sfeer te onderzoeken.

6.- Werkwijze: hoe verhoudt zich de uitvoering tot de oorspronkelijke compositie?

- ◆ Exacte of authentieke uitvoering? Wordt er gespeeld van papier? Is het een bewerking of een arrangement waarvan musici niet mogen afwijken?
- ◆ Veel improvisatie door uitvoerende musici; solo's met een eigen twist?

Net als bij dans is er bij muziek vaak een verschil tussen de maker van een kunstwerk (de componist) en de uitvoerende (de musici). In jazzmuziek is de vrijheid van de uitvoerende bijvoorbeeld een eerste vereiste. Bij een klassiek stuk van Mahler zal echter elke noot exact gespeeld worden gespeeld zoals hij dat in de partituur beschreven heeft. Het is boeiend - en soms absoluut noodzakelijk- om de inbreng van de componist en van de uitvoerende van elkaar te onderscheiden. In popmuziek zie je dat er vaak covers van oorspronkelijke songs worden gemaakt, die er dicht tegenaan liggen of juist bijna niet meer te herkennen zijn.

7.- Inhoud: welke niet-muzikale gegevens spelen in de muziek een rol?

- ◆ Is er bestaande tekst op muziek gezet, die vervolgens wordt gezongen?
- ◆ Is een literair gegeven uitgangspunt? Welk literair gegeven? Welk boek?
- ◆ Is een verhaal/persoon/gebeurtenis uitgangspunt? Welk?

Een componist kan vanuit verschillende startpunten werken: buitenmuzikale gegevens zoals een verhaal, een gebeurtenis, of gevoelens die hij wil uitbeelden. Bij liederen en opera is de tekst natuurlijk het uitgangspunt. Vanaf de romantiek is het gebruikelijk dat muziek 'iets uitbeeldt'. Hedendaagse muziek wordt dan ook vaak ondersteunt met videobeelden en projecties.

8.- Inhoud: wat is het verband tussen tekst en muziek?

- ◆ Muziek versterkt inhoud tekst. Kun je daarvan voorbeelden bedenken?
- ◆ Muziek haalt tekst uit haar oorspronkelijke context: wat kan daarvan het doel zijn?
- ◆ Natuurlijk is het ook mogelijk dat er weinig of geen verband is tussen tekst en muziek.

Muziek met tekst kan eigenlijk niet worden begrepen als de luisteraar de tekst niet kan verstaan of kent. Vandaar dat veel operahuizen tekstboekjes ter beschikking stellen en er tegenwoordig vaak 'boventiteling' boven het toneel verschijnt. Het verband tussen tekst en muziek kan innig of los zijn. De betekenissen van beiden kunnen parallel lopen of elkaar aanvullen of elkaar soms tegenspreken. Meestal verdiepen ze elkaars werking. Het levert dus veel op om eens een fragment van een muziek gedetailleerd op dit aspect uit te spitten.

9.- Betekenis: welke betekenis of functie heeft de muziek?

- ◆ muziek om op te dansen of als amusementsmuziek
- ◆ muziek roept emotie op
- ◆ muziek als uiting algemeen herkenbaar levensgevoel
- ◆ muziek bedoeld voor religieus gebruik
- ◆ muziek roept op tot concentratie, meditatie
- ◆ muziek heeft autobiografische betekenis
- ◆ functionele muziek, reclame / commercial, film(track), ceremonie, circus e.d.
- ◆ muziek als ontspanning
- ◆ autonoom kunstwerk, zonder niet-muzikale bedoelingen

Muziek als uiting algemeen herkenbaar levensgevoel. Muziek die gewaardeerd wordt omdat het stem geeft aan wat het publiek ook voelt, als uiting van generatie of jeugdcultuur. Wat is het doel van het concert of muziekstuk?

Muziek die gewaardeerd wordt omdat de componist of uitvoerende eigen gevoelens of belevenissen tot uitdrukking brengt. Muziek als schoonheidsbeleving. Overigens hoeven deze categorieën elkaar niet uit te sluiten.